

MILLIY TA'LIMNI RIVOJLANTIRISHNING INTEGRATIV MODELII: RAQAMLI TRANSFORMATSIIYA VA MADANIY IDENTIKLIK UYG'UNLIGI

Namazova Yulduz Muzapparovna
Mirzo Ulug'bek nomidagi O'zbekiston Milliy universiteti
falsafa doktori (PhD), dotsent

Annotatsiya

Maqolada milliy ta'limni rivojlantirishning integrativ modeli raqamli transformatsiya va madaniy identiklik uyg'unligi nuqtai nazaridan ijtimoiy-falsafiy jihatdan tahlil qilinadi. Tadqiqotning maqsadi milliy ta'limni rivojlantirishda raqamli texnologiyalar, global ilmiy yutuqlar va milliy qadriyatlar o'rtasidagi muvozanatni ta'minlaydigan konseptual modelni asoslashdan iborat. Tadqiqotda tizimli yondashuv, qiyosiy tahlil, aksiologik yondashuv va kontent-analiz usullari qo'llanildi. Natijada milliy ta'limning integrativ modeli tarixiy xotira, madaniy o'zlik, tanqidiy tafakkur, raqamli kompetensiya va axloqiy javobgarlikning uyg'un tizimi sifatida tavsiflandi. Xulosa sifatida ta'limni rivojlantirishda tashqi raqamli innovatsiyalarni to'g'ridan-to'g'ri qabul qilish emas, balki ularni milliy madaniy muhit va aksiologik tamoyillar bilan integratsiyalash zarurligi asoslandi.

Kalit so'zlar: integrativ model, milliy ta'lim, raqamli transformatsiya, madaniy identiklik, tarixiy xotira, aksiologiya, tanqidiy tafakkur, axloqiy javobgarlik

Introduction

Аннотация

В статье социально-философски анализируется интегративная модель развития национального образования в контексте согласования цифровой трансформации и культурной идентичности. Цель исследования состоит в обосновании концептуальной модели, обеспечивающей баланс между цифровыми технологиями, глобальными научными достижениями и национальными ценностями. В работе использованы системный подход, сравнительный анализ, аксиологический подход и контент-анализ. В результате интегративная модель национального образования охарактеризована как система, объединяющая историческую память, культурную идентичность, критическое мышление, цифровые компетенции и нравственную ответственность. В заключение обоснована необходимость не прямого заимствования внешних цифровых инноваций, а их интеграции с национальной культурной средой и аксиологическими принципами.

Ключевые слова: интегративная модель, национальное образование, цифровая трансформация, культурная идентичность, историческая память, аксиология, критическое мышление, нравственная ответственность

Abstract

The article provides a socio-philosophical analysis of the integrative model of national education development in terms of harmonizing digital transformation and cultural identity. The aim of the study is to substantiate a conceptual model that ensures balance between digital technologies, global scientific achievements, and national values. The study uses the system approach, comparative analysis, the axiological approach, and content analysis. As a result, the integrative model of national education is characterized as a system combining historical memory, cultural identity, critical thinking, digital competence, and moral responsibility. It is concluded that education development should not rely on the direct adoption of external digital innovations, but on their integration with the national cultural environment and axiological principles.

Keywords: integrative model, national education, digital transformation, cultural identity, historical memory, axiology, critical thinking, moral responsibility

Kirish

Globalashuv va raqamli transformatsiya sharoitida ta'lim tizimi jahon miqyosida chuqur o'zgarishlarni boshdan kechirmoqda. Shu bilan birga, raqamli vositalarning jadal kirib kelishi milliy identiklik, madaniy xotira va qadriyatlarining barqarorligiga ham jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda. Natijada milliy ta'limni rivojlantirishda ikki yo'nalish o'rtasida ziddiyat yuzaga kelmoqda. Bir tomonda texnologik modernizatsiya, ikkinchi tomonda esa milliy madaniy o'zlikni saqlab qolish masalasi turibdi.

Mazkur holat ta'limni rivojlantirishda integrativ modelga ehtiyoj tug'diradi. Bunday model tashqi innovatsiyalarni ichki madaniy asoslar bilan uyg'unlashtirishi, shaxsni raqamli makonda faol, biroq madaniy o'zligiga sodiq subyekt sifatida shakllantirishi kerak. Maqolaning maqsadi milliy ta'limni rivojlantirishning integrativ modelini ijtimoiy-falsafiy asosda tavsiflash va uning asosiy tarkibiy elementlarini aniqlashdan iborat.

Materiallar va metodlar

Maqolada tizimli-funksional yondashuv, qiyosiy tahlil, aksiologik interpretatsiya va kontent-tahlil usullari qo'llanildi. Tadqiqotda milliy ta'lim, raqamli transformatsiya, madaniy identiklik, tarixiy xotira va zamonaviy ta'lim strategiyalariga oid falsafiy hamda pedagogik manbalar tahlil qilindi.

Metodologik jihatdan ta'lim insonni nafaqat kasbiy, balki madaniy, axloqiy va tarixiy subyekt sifatida shakllantiruvchi institut deb talqin qilindi. Shu asosda integrativ modelning tarkibiy qismlari konseptual darajada tizimlashtirildi.

Natijalar

Tadqiqot natijasida milliy ta'limni rivojlantirishning integrativ modeli beshta asosiy komponentdan iborat ekanligi aniqlandi. Birinchi komponent tarixiy xotira bo'lib, u shaxsda millatning o'tmishi, merosi va sivilizatsion tajribasiga nisbatan ongli munosabatni

shakllantiradi. Ikkinchi komponent madaniy identiklik bo'lib, u milliy til, urf-odat, ma'naviy meros va qadriyatlar tizimi orqali shaxsning o'zligini mustahkamlaydi.

Uchinchi komponent tanqidiy tafakkurdir. U ta'limni mavjud voqelikni tahlil qila oladigan reflektiv maydonga aylantiradi. To'rtinchi komponent raqamli kompetensiyalardir, ular shaxsning zamonaviy texnologiyalar va axborot oqimlari bilan ongli ishlash qobiliyatini ifodalaydi. Beshinchi komponent axloqiy javobgarlik bo'lib, u insonning axborotni tanlash va undan foydalanishda ma'naviy mezonlarga tayangan holda faoliyat yuritishini ta'minlaydi.

Muhokama

Olingan natijalar ko'rsatadiki, ko'plab zamonaviy ta'lim modellarida raqamli modernizatsiya ustuvor bo'lib, madaniy identiklik va aksiologik barqarorlik ikkilamchi masalaga aylanmoqda. Bunday yondashuv qisqa muddatda funksional samara berishi mumkin, biroq uzoq muddatda ijtimoiy ongning parchalanishi va identiklikning zaiflashuviga olib keladi.

Integrativ modelning afzalligi shundaki, u ta'limni texnologik moslashuv bilan cheklamaydi. Aksincha, uni shaxsning tarixiy xotirasi, milliy o'zligi, tanqidiy pozitsiyasi va axloqiy javobgarligi bilan bog'laydi. Demak, milliy ta'limni rivojlantirishda tayyor xorijiy modelni ko'chirib olish emas, balki milliy madaniy zamin bilan uyg'unlashgan integrativ modelni ishlab chiqish ustuvor ahamiyatga ega.

Xulosa

Milliy ta'limni rivojlantirishning integrativ modeli raqamli transformatsiya va madaniy identiklik uyg'unligini ta'minlashning samarali konseptual yo'nalishi hisoblanadi. Tadqiqotda uning beshta asosiy komponenti, ya'ni tarixiy xotira, madaniy identiklik, tanqidiy tafakkur, raqamli kompetensiya va axloqiy javobgarlik ajratib ko'rsatildi.

Ushbu model milliy ta'limni faqat texnologik yangilanish vositasi emas, balki jamiyat ongining barqaror rivojlanishini ta'minlovchi ijtimoiy-falsafiy institut sifatida talqin qilish imkonini beradi. Bu yondashuv milliy qadriyatlar va global rivojlanish jarayonlarini qarama-qarshi emas, balki o'zaro to'ldiruvchi omillar sifatida talqin qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Castells M. The Rise of the Network Society. 2nd ed. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010. 597 p.
2. Jenkins H. Convergence Culture: Where Old and New Media Collide. New York: New York University Press, 2006. 334 p.
3. Habermas J. The Theory of Communicative Action. Vol. 1: Reason and the Rationalization of Society. Boston: Beacon Press, 1984. 457 p.
4. Schwab K. The Fourth Industrial Revolution. Geneva: World Economic Forum, 2016. 184 p.
5. Morin E. On Complexity. Cresskill, NJ: Hampton Press, 2008. 127 p.
6. UNESCO. Reimagining Our Futures Together: A New Social Contract for Education. Paris: UNESCO, 2021. 186 p.

7. Namazova Y.M. Raqamli sivilizatsiya ta'sirida milliy ta'lim tizimi transformatsiyasining ijtimoiy-falsafiy tahlili: DSc dissertatsiya qo'lyozmasi. Toshkent, 2026.
8. Schwab K., Davis N. Shaping the Future of the Fourth Industrial Revolution. New York: Currency, 2018. 274 p.